

maken dat voor de armen strekt. Dat is niet waar want een minimum van kledingstukken is altijd noodig. Elk stuk kleding wordt onthouden aan den fabrikant of den winkelier die het anders zou hebben gemaakt.

„Maar dit alles zijn slechts onvermijdelijke proefnemingen, waarover men niet te streng mag oordeelen. De Musset heeft eens gezegd: *Mais une larme tombe et ne se trompe pas*. Ik zou zeggen: Al zou een traan zich eens vergissen, het is toch altijd een traan.”

* * *

— „Wat ik nog niet van u gehoord heb en toch wensch te weten is: hoe u tot uw tegenwoordige positie gekomen bent.”

„Mijn biographie is heel eenvoudig. Ik ben geboren van ouders die het niet ruim hadden en ik begreep dat het noodig was, zoo spoedig mogelijk zelfstandig te worden...”

— „Wat deed uw vader, als ik vragen mag?”

„Mijn vader was handelaar in goud- en zilverwerken... Ik heb niet gestudeerd; na mijn dertiende jaar heb ik de school verlaten en ben toen op 't kantoor gekomen...”

— „Hebt u er veel nadeel van ondervonden? Van den korten duur van uw onderwijs, meen ik?”

„Ja... het nadeel is dat mij totaal ontbreekt alle klassieke vorming en dat ik dus moet terugvinden in kennis van feiten wat ik mis aan theorie.”

— „Toen bent u dus op 't kantoor gekomen... Op welk?”

„Op 't kantoor van Wertheim en Gompertz.”

„— Wat was dat toen voor een kantoor?”

„Een commissionairskantoor...”

„— En wie waren destijds de firmanten?”

„Mijn schoonvader Abraham Wertheim en de heer L. B. Gompertz. In 1849 — ik was toen zeventien jaar — kwam ik op het kantoor van Julius Königswarter, een bankierskantoor. Daar ben ik vier jaren gebleven en ben toen weer heengegaan naar Wertheim en Gompertz, om langzamerhand op te klimmen tot chef. In dien tusschentijd heb ik van mijn vrije oogenblikken gebruik gemaakt om zoo goed mogelijk op de hoogte te komen van verschillende zaken, zoodat ik mijn kennis minder beschouw als een behoorlijk onderheid gebouw dan als een luchtig zomerverblijf.”

* * *

Het was mij bij verschillende gelegenheden opgevallen dat de heer Wertheim eene vrij uitgebreide litterarische kennis moest bezitten en daarom deed ik daarover ook nog eenige vragen.

Zelf bracht hij daarbij het gesprek op de „nieuwe richting.”

„Oordeelend op onvolledige gegevens, zou ik zeggen dat ik met genoegen in de jongere letterkunde een nieuwe beweging van den menschelijken geest zie en dat ik zelfs begrijp dat het noodig was dat zulke verschijnselen van